

KISZ-kongresszusra készülődve

A közművelődés tartalmas fórumai

A kultúra, az amatőr művészeti tevékenység, a közművelődés sok formája a jellemalakításnak, a személyiség kibontakoztatásának, a közösségteremtésnek is fontos összetevője. Az ifjúsági mozgalom története nemcsak hagyományokkal büszkélkedhet, sikeres akciókat mondhat magáénak. Kezdeményező szerepet töltött be több népszerű vállalkozásával, tehetséges fiatalokat segítette a hírnévhez. Az első kérdés, amelyre Rácz Erzsébet közművelődési felelős — aki „civilben” népművelő — válaszol: *van-e sajátosan KISZ-es közművelődés, s ha igen, akkor mik a különlegességei?*

— Jobb szeretnék úgy fogalmazni, hogy a hagyományos akcióinknak — mint például a klubos rendezvények, ifjúsági találkozók, amatőr művészeti csoportok, vetélkedők stb. — van kulturális, művészeti, népművelői aspektusa, beletartoznak a KISZ közművelődési tevékenységének rendszerébe. Az említett formákat az ifjúsági szövetség kezdeményezte, illetve találta ki. Sokszor meg is kérdezték, miért éppen a KISZ csinálja, ha nincs megfelelő technikai és személyi háttér. A válasz igen egyszerű: hiányt igyekeztünk pótolni, meglevő igényeket kielégíteni — hibákkal együtt is vállalnunk kell ezeket. Ma már más a helyzet. Megerősödtek a szakmai szervezetek, közben javult saját helyzetünk is. Lelkes, szakmailag felkészült fiatalok és KISZ-csoportok dolgoznak a művelődés területén, szinte mindenhol érzik a közös feladat lényegét, a mozgalom és a formák, keretek kapcsolatát, szakmai biztonsággal veszik ki részüket az együttgondolkodásból csakúgy, mint a közös munkából.

— *Úgy érzem, hogy az említettek eredője az 1974-es közművelődési határozat, melynek tézisei jelentős politikai dokumentumnak bizonyultak, ösztönző szerepet töltenek be a művelődés társadalmi, politikai értéknövekedésének érvényesítésében, számos új és jó kezdeményezést indítottak útjára a kultúra támogatására, a feltételek javítása érdekében. Ma már senki sem vitatja, hogy társadalmi és gazdasági reformjainkat a műveltség általános garapítása nélkül lehetetlen megvalósítani. Hogyan tükröződik ez a szemléletváltozás, milyen feladatokat takar a szemléletformálás érdekében a megyei KISZ-bizottság rendezvényterve?*

— A program gerincét a jó néhány éve bevált, hagyományos akciók adják. A városi, megyei klubtalálkozók évről évre visszatéró

kedvelt programjai a klubos közösségeknek. Országos, s immár nemzetközi mércével mérve is jelentős fóruma a képzőművészettel foglalkozó tehetséges fiataloknak a mártélyi tábor, amely harmadik évtizedébe lép. A korábban felfutott Könyv és ifjúság-akció az országban csupán nálunk nem süllyedt a ki-pipálandó, éppen hogy csak vegetáló rendezvények közé.

— *Milyen támogatást tud nyújtani a megyei KISZ-bizottság az alapszervezetek kulturális munkájához?*

— Mi rendezvényeinkkel kereteket, formákat, módszereket népszerűsítünk. Lehetőséget kínálunk a megyében dolgozó valamennyi alapszervezet számára, hogy különböző szintű vetélkedőkön, kulturális versenyeken, kiállításokon bizonyíthassák fiataljaink tehetségüket, felkészültségüket. Így szeretnénk eljutni valamennyi ifjúsági réteghez. Mozgalom hiányossága, hogy eddig az értelmiségi fiatalokkal nem sikerült az igényeknek megfelelő kapcsolatot kialakítani. Gondot jelentenek a megváltozott gazdasági körülmények, a társadalmi különbségek, a szabadidő-növekedés ellentmondásosságai. Új színfolt — a továbblépés egyik lehetősége is sejtető terület — a középiskolások között végzett tevékenységünk. Gondolok itt a népszerű tinitklubokra, a sokszínű és változatos programokkal jelentkező diákcentrumokra. Mind több kísérlet teszünk arra, hogy rendezvényeink a fiatal családok együttes szórakozását szolgálják. Hiszem, hogy a megyei küldöttgyűlés és az azt követő XI. kongresszus megállapításai nemcsak választ adnak a felmerülő kérdésekre, de közös bölcsességgel megszabják a fejlődés útját. Továbbra is bizunk abban, hogy a közös összefogás a szellem és a jellem épülését is segíti.

Czakó János

Falstaff-sztori

— avagy operatörténeti expedíció, szegediekkel

A sors (vagy csak egyszerűen a véletlen?) folytán különös köze támadt a szegedi színikultúrának, kivált operajátszásunknak a *Falstaff*-témához. Azóta, hogy valamikor a 70-es évek elején Vaszy Viktor — szisztematikus repertoár-bővítő, fejlesztő műsorpolitikájának egyik látványos eredményeként — bemutatta még a nagyszínházban Verdi *Falstaff*-ját, *Gregor József* a címszerepben, több változatban is előkerült a jó öreg Sir John figurája, utóbb a drámajátszásban is.

A 70-es évek vége felé éppen a Kisszínházban és éppen Vaszy készült felújítani Verdi operáját, melynek próbáit tragikus intermezzo árnyékolta be: vezénylés közben meghalt a karmester, Szeged zenei életének mindmáig legnagyobb hatású egyénisége. Nem sokra rá az utód, *Pál Tamás* tüzte műsorra *Nicolai* vigyorgóját, *A windsori vigyorgót*, ugyancsak *Gregor Falstaff*-jával, majd az idei évadban a prózatársulat vette elő, *Sándor János* rendezésében, a téma irodalmi forrásának, *Shakespeare*-nek *IV. Henrik*-jét, ahol *Király Levente* játszotta a pókhasú vén kéjencet, mely szerep (más kitűnő alakításokkal együtt) nem kevesebbet hozott a jeles szegedi művészeknek, mint minap az Erdemes művész büszke címét, megérdemelten. Hétfőn este aztán az irodalmi kávéházban *Salieri Falstaff*-jának lemezbemutatója ürügyen kellett regisztrálni a résztvevőknek, született egy országos teljesítmény, a Hang-*lemezgyártó Vállalat* jóvoltából, ahol ismét csak törzsköcs vagy félig-meddig még mindig szegedinek (is) számító művészek a főszereplők. *Pál Tamás* dirigál, *Sir John Falstaff*: *Gregor József*, de *Fordné komornájaként* szót kap benne *Vámossy Éva* is. A Royalban tartott bensőséges hangulatú összejövetelre, Pál és Gre-

gor mellett, a *Fordné* asztalozását éneklő *Zempléni Mária* volt még hivatalos.

Hogy milyen is ez a *Salieri*-féle *Falstaff*, természetesen nem derülhetett ki bő órányi beszélgetésből, lévén ezúttal a szó a főszereplő, s csak ritkán a zene. Erdemes viszont a „hírháttér” az az ügyes, praktikus vállalkozói kedv, amiről *Pál* mesélt, s amivel végül is előállt egyik legfrissebb termékével a magyar hang-*lemezgyártó*. Hanem előbb *Salieri*-ről.

Maguk a vállalkozók sem igen tudták, ki is ez a komponista, jóllehet lexikonok eligazítanak, s az egyetemes zenetörténet népszerű lapjairól sem hiányzik neve, még ha rendszerint előnytelen minőségében. A zenetörténetek ez a *Horger Antala* tipikusan „nagy vesztes” — ahogyan *Pál* jellemezte, a „bezzeg komponista” — kinek utólagos tragédiája, hogy egy *Mozart*-tal kellett szembesülnie, mely kalandjáról egészen rosszhiszemű benyomásokat tett közzé *Puskin* poemája, illetve a belőle született egyfelvonásos, a *Mozart és Salieri*. Nemrégiben a tévé sugározta *Rimszkij-Korsakov* operáját, melyben az orosz komponista azzal vádolja meg szegény *Salieri*-t (mint a historikusok kiderítették, teljesen alaptalanul), hogy a zsenialitása iránti féltékenységében megmérgezte *Mozart*-ot. Nem elképzelhetetlen, hogy ez a körülmény helyezte oly kedvezőtlen megvilágításba, hogy nevét és életművét majd két évszázada vastag por borítja, úgyszólván bolygatatlannal.

Nicolényi István

A feledés homályából ásták hát most elő, tulajdonképpen nem teljesen véletlenül, hisz napjaink fogékonyak a múlt kiaknáztatlan művészeti lehetőségeire. Azt történt pontosan, hogy a Hang-*lemezgyártó* igazgatója külföldön látta *Milos Forman* új filmjét, a temérdek Oscar-díjat besöpört *Amadeus*-t, s hazatérve fejébe vette, ezzel a mozzival párhuzamosan piacra lehetne dobni valamit — no nem *Mozart*-ról, akit nagyon ismer a világ, hanem ellenlábasától, *Antonio Salieri*-től, akit egyáltalán nem ismer a világ. *Székely András* zenetörténész kereste ki Bécsben, a *Salieri*-leltárból, az 1799-es keltezésű *Falstaff*-ot, hazahozta a fotókópiáját, *Pál* lezongorázta — s ezután már „csak” a szereposztás majd az egyeztetés kálváriája, no meg *Békés András* megértő támogatása hiányzott a felvételekhez. Azé a *Békés András* operarendező, aki abban az időben éppen a „kiszemelt” stábnál próbált *Szentendrén*, s elengedte az érdekelteket lemezezni, s aki most nyáron a mi szabadtérinken rendezi a *Toscát*, evégből pedig éppen hétfőn járt Szegeden, s ha már itt járt, persze hogy benézett az irodalmi kávéházba.

Ennyi hát dióhéjban egy operai leletmentés, zenetörténeti expedíció, vállalkozói szímat és egy hazai hang-*lemez* születésének históriája. Jó tudni, hogy a szegedi operajátszás is érdekelt benne.

Abriktól, geszler, rinaldó és a többiek

Nevék a földéaki tájszótárban

Minden elismerésem a nyelvészeké. Mi felelőtlenül rontjuk, rondítjuk édes anyanyelvünket, azt a nélkülözhetetlen eszközt, amelynek segítségével embernek való társadalmat akarunk kialakítani, s ök türelmesen kiszolgálják, nemesítik. Okosan-bölcsen néreztünk minket, hogyan lehetett volna egyszerűbben, tömörebben, kifejezőbben mondanunk ugyanezt. Evülhetetlen érdemük a magyar lingvisztika nagyjainak, hogy növeget, szélesedik az amatőr nyelvészek tábora. Mind többen jegyzik meg a suk-süköl, hallatán — *Rostand* módjára, elnéző-gunyorosan —, hogy „mondhatta volna szebben, kis lovag”.

Érdekes, olykor a rádió is milyen igénytelen. Nemcsak az sérti a fülünket, hogy „a postás dolgozók vónalfelújítási munkákat végeznek” (a postások vonalat javítanak helyett), hanem néha egyes szavakon is fönnakadunk. Egy zamatosan nyilatkozó juhásztól — aki nem használta a problémát, a vonatkozásában, a célkitűzés, a kitérgetés stb. szavakat —, megkérdezte a riportert, mi az a bigecs? Tájszavaink egy része — így a bigecs is, amely természetlen, haszontalan, gazos földterületet jelent — általában ismeretlen a fiatal újságírók előtt, sőt a Magyar Nyelv Értelmező Szótára sem jegyzi őket. A *rinaldó* (vástott, rossz kölyök), a *batramáskodik* (láb alatt van, lábatlanok, alkalmatlankodik), a *pampula* (száj), a *nyagdul* (kimozdul a helyéből), az *abriktol* (ver), a *prasnja* (hanyag, gondozatlan öltöztető), a *paterol* (eltávolít), a *pilédzik* (vékonyan befagy a víz) stb., stb. földéaki táj-

szavak nem találhatók Akadémiai Nyelvtudományi Intézetének nagy gyűjteményében. És persze, közülük jó néhány alighanem igen tisztelt nyomdász (vagy szerkesztő?) kollégámnak sem mond úgyszólván semmit.

A Délmagyarország 1986 március 29-i számában megjelent *Minikomputer vagy facsiga?* című tárcámban valaki (nyilván a betű ördöge?) tulajdonnévre javított egy melléknevet, vagyis egy kis g-t nagyra változtatott. Így lett a *geszler* (vékony, igen sovány) *Szekeres Jóska*-ból *Geszler Jóska*, valóján-néleg azért, mert a magyar kártya piros filkójára, névtelen *Gessler Hermann*-ra, a svájci *Tell* Vilmos-monda gyűlött királyi helytartójára gondolt a gépszédő vagy a redaktor.

Szokás a magyar szókészletet tóhoz hasonlítani, amelybe állandóan hullanak egy-egy táj, valamely társadalmi réteg, szakcsoport, gyermekközösség, az argo szavai. A tó hullámvíz ezek zömét általában kiveri a partra, mint természetétől idegen, szennyező elemet. Egyes szavak azonban mégis besodródhatnak a tó közepébe, ott meg is maradnak, szókincsünk részeivé válnak és a hivatalos értelmező szótár, szócikkei közt is szerepelnek.

Az onnan hiányzó tájszavakat ezek szerint nem ismerem el a tudomány?

Szó sincs róla. A Magyar Nyelvtudományi Társaság 1984-ben kiadta *Rácz Sándor*

Elhunyt id. Simon Lajos

1899. november 10-én, Kiskundorozsmán született id. Simon Lajos. Az első világháború előtt végezte iskoláit, majd mint kubi-kus dolgozott az ország különböző településein. 1922-ben nősült meg, négy gyermeke született.

A munkásmozgalomba 1929-be kapcsolódott be, ekkor alakult meg Kiskundorozsmán az SZDP alapszervezete, amelynek rendes tagja lett. A 30-as években dolgozott a MÉ-MOSZ helyi szervezetében, s részt vett a szegedi munkásokonthonban rendezett szemináriumokon. Baloldali tevékenysége miatt az amúgy is szűkös munkalehetőségekből kizárták, lakásában többször tartották házkutatást a csendőrök.

A felszabadulás után több elvtársával együtt megalakították az MKP dorozsmai alapszervezetét és a polgárőrséget. Ezt követően is rendszeresen részt vett a kommunista mozgalomban. Községi tanács tagja és a kiskundorozsmai Földszöv. igazgatósági tagja volt, több éven át alapszervezeti vezetőségi tagként dolgozott. Az ellenforradalmat követően tagja volt a munkásőrségnek is. Államunk munkásságát több ízben kitüntetésekkel ismerte el. A Szocialista Hazáért Erdemrend, a Felszabadulási Jubileumi Emlékrem. tulajdonosa volt, s 1967-ben a Munka Erdemrend ezüst fokozatával tüntették ki.

Id. Simon Lajos elvtársát április 15-én, kedden 13 órakor búcsúztatják a Kiskundorozsmai temetőben.

Az ipar és az oktatás

Az ipar és az oktatás kapcsolatrendszeréről, az együttműködés fejlesztésének feladatairól tanácsoztak kedden az Ipari Minisztériumban.

Az értekezleten részt vettek az iparvállalatok oktatásért és továbbképzésért felelős vezetői, oktatási szakemberek, a társtárca, az oktatási intézmények, az MTE SZ és az érdekelt ágazati szakszervezetek képviselői.

Szabó Imre ipari államtitkár bevezető előadásában rámutatott: a VII. ötéves terv feladatainak valóra váltása és a műszaki fejlődés gyor-

sítása nagymértékben függ attól, hogy az oktatási intézmények milyen mértékben tudják az ipart iskolaiulán képzett szakemberekkel ellátni, illetve az ipar hogyan képes az iskolák oktató-szemléltető eszközeit biztosítani. A cél a legújabb tudományos eredmények és műszaki megoldások alapján a szakmai képzés és továbbképzés folyamatos korszerűsítése, amihez elengedhetetlen az iparvállalatok és az oktatási intézmények közvetlen kapcsolatának még szorosabbra fűzése. Mindehhez biztosítani kell az oktatás-hoz szükséges korszerű oktatástechnikai és oktatástechnológiai berendezéseket is.

A tanácskozáson szóba kerültek a szakmunkásképzés, a középiskolai szakképzés, a technikusképzés, valamint a felsőfokú szakemberek képzésének, továbbképzésének problémái is. Megvitatották az iskolarendszeren kívüli képzés és továbbképzés, valamint a nyelvoktatás helyzetét. Szó volt továbbá az ipar feladatairól az oktatási eszközök, tankönyvek, segédeszközök előállításában, különös tekintettel az elektronika alkalmazására és a számítástechnikai oktatáshoz szükséges eszközök gyártására (MTI)

Április 11.

A költészet napja

Április 11., József Attila születésének évfordulója, immár 23. alkalommal ünnepe a magyar lírának. A költészet napja alkalmából országsszerte írók és olvasók találkozási kerül sor. A hagyományokhoz híven a könyvkiadók ezúttal is több új kötetet jelentettek, illetve jelentettek meg, s azokat néhány könyvesboltban,

könyvpavilonnál szerzőik dedikálják.

A Magvető Könyvkiadó a magyar líra ünnepe alkalmából közreadja népszerű antológiáját, a szép versek 1985. kötetét. A könyv április 11-én, illetve majd az ünnepi könyvhét idején feláron lesz kapható. Az antológiában több mint 80 költő versét közlik

F. Nagy István